

ROZWÓJ PSYCHOMOTORYCZNY PIĘCIOLATKA

W wieku pięciu lat dziecko odzyskuje równowagę po trudnym okresie, kiedy miało od 4,5 do 5 lat. Dziecko wydaje się pod każdym względem poważniejsze. Rodzice nie wahają się powierzyć mu bardziej odpowiedzialnych zadań. Dziecko jest serdeczne i uczynne, staje się dobrym kompanem. Pięciolatek żyje w zgodzie ze światem: kocha rodziców, swoją wychowawczynię, przedszkole, zwierzęta. Jest wszystkiego ciekawy i chętnie współpracuje z dorosłym, jest mniej niecierpliwy. Dziecko w wieku pięciu i pół lat niewiele różni się od pięciolatka. Jest jednak dojrzalsze i coraz bardziej pogłębiają się pewne cechy, które staną się dla niego typowe za sześć miesięcy. Dojrzejewają zwłaszcza te umiejętności, których dziecko nabywa w szóstym roku życia, szczególnie w zakresie rozwoju intelektualnego. Zaznaczają się wyraźne różnice między dziećmi. Coraz trudniej powiedzieć, w którym momencie dziecko przyswaja kolejne umiejętności lub zachowania. Są jednak pewne cechy charakterystyczne dla tego okresu.

Rozwój fizyczny

Dziecko w wieku 5 lat ma średnio od 105 do 111 cm wzrostu i waży między 16,3 a 20,5 kg. Dziewczynki są nieco mniejsze od chłopców. W wieku 5,5 lat dziecko mierzy między 107,5 a 115 cm i waży między 17,2 a 21,3 kg.

Dziecko potrafi skakać na jednej nodze lub ze złączonymi nogami, ma lepsze poczucie równowagi. Czuje się „dobrze w swoim ciele” i ma bardziej precyzyjne ruchy. Jazda na trójkołowym rowerku nie sprawia mu już żadnych trudności i bez przerwy ćwiczy nowe umiejętności, takie jak wspinanie się, czołganie, skakanie, kręcenie się, pełzanie itd. W wieku 5,5 lat zostawia swój trójkołowy rowerek i próbuje jeździć na dwukołowym rowerze. Próbuje swoich sił także w innych dziedzinach wymagających dobrej równowagi: jeździe na wrotkach lub łyżwach, skakaniu na skakance. Potrafi już samo rozhuścić się na huśtawce, co wymaga wycucia rytmu i koordynacji. Wykazuje coraz lepszą koordynację ruchową, co widać podczas różnych prac ręcznych. Coraz wyraźniej zaznacza się przewaga jednej ręki i posługuje się nią z coraz większą swobodą. Jego rysunki zawierają coraz więcej szczegółów. W wieku 5,5 lat umie pokazać swoją prawą nogę lub lewą rękę.

Codziennie życie

Apetyt dziecka jest dobry, jednak zmienia się i są takie potrawy, których zjedzenia odmawia. Prawie wszystkie dzieci jedzą samodzielnie, a niektóre potrafią używać noża. Starają się naśladować przy stole zachowania rodziców, jeśli jadają z nimi wspólne posiłki. Pięciolatek rzadziej choruje, chociaż zdarzają mu się jeszcze banalne infekcje, w tym okresie może także przechodzić choroby wieku dziecięcego takie, jak ospa wietrzna. Czasem skarży się na bóle brzucha lub ból głowy bez żadnej uchwytnej przyczyny medycznej. Pięciolatek sam wykonuje takie czynności pielęgnacyjne, jak kąpiel czy mycie głowy, lecz ciągle bardzo ostrożnie myje twarz. Potrafi się sam ubrać, zapiąć guziki, zawiązać sznurowadła (nie zawsze), ale nie umie zadbać o swoje ubrania.

Charakter i osobowość

W trakcie rozmowy dziecko potrafi bronić swojego punktu widzenia. Samodzielne w wielu sprawach pragnie być traktowane jak dorosły, choć ciągle potrzebuje bliskości dorosłych i w każdym momencie oczekuje ich zainteresowania i aprobaty. Jest miłe i uczynne, płacze i uskarża się rzadziej i krócej, jednak w chwilach zmęczenia jest drażliwe. Napady złości zdarzają się rzadko i częściej skupiają się na przedmiotach niż ludziach. Jego lęki dotyczą teraz raczej rzeczy konkretnych: boi się psów, które warczą, burzy w nocy lub tego, że zrobi sobie krzywdę, jak się przewróci itp. Liczba czynionych przez nie głupstw jest mniejsza, jednak zdarza się, że gdy narozrabia, oskarża o to kogoś

innego. Lubi robić pewne rzeczy w określony sposób i w określonym rytmie. Chce coraz bardziej myśleć jak dorosły, pyta o pozwolenie i chce być „poważnie traktowane”. Fantastyczne opowiadania i przechwałki zdarzają się teraz rzadziej, gdyż coraz lepiej potrafi oddzielić rzeczywistość od fantazji. Jego własność mniej go interesuje.

Charakter 5,5 latka zaczyna ponownie być nieco trudniejszy. Jest mniej zgodne, co zapowiada nadciągający kolejny trudny okres w jego życiu. Częściej może płakać, jak również wpadać w złość, dąsać się i obrażać. Brzydkie słowa, początkowo często zabawne, zmieniają się teraz w przekleństwa, a groźby czasem brzmią mściwie.

Pewne lęki, które pozornie minęły, wracają ze zdwojoną siłą: lęk przed ciemnością, samotnością, zwierzętami, zgubieniem się lub utratą mamy. Koszmary są odbiciem tych lęków, jednak dziecko mniej je przeżywa. Lubi przy śniadaniu opowiadać swoje sny, i te złe, i te dobre.

Jego zachowanie jest bardziej skromne, mniej podgląda i nie jest już tak ekshibycyjne. Zainteresowanie toaletą zmniejsza się, lecz ciągle ciekawia go dzieci i okres, gdy samo było niemowlęciem.

5,5 latek w zachowaniach innych osób bardzo łatwo dostrzega, co jest dobre, a co złe. Wie, co jest zgodne z nakazami rodziców, a co nie. Chętnie zwraca uwagę rodzicom, jeśli ich zachowanie odbiega od tego, co sami mówią lub od tego, co gdzieś usłyszało (zapinanie pasów w samochodzie, palenie papierosów, szanowanie środowiska itd.).

Dziecko w tym wieku obdarzone jest silnym poczuciem własności, jednak stopniowo uczy się dzielić i pożyczać. Chętnie kolekcjonuje różne rzeczy (kamienie, opakowania po gumach do żucia, naklejki itd.), lecz nie wykazuje specjalnej troski o przedmioty codziennego użytku.

Może posiadać swoją skarbonkę, do której wrzuca otrzymane drobne monety i zazwyczaj zna dokładnie ich sumę, choć nie ma jeszcze pojęcia o wartości rzeczy. Wiele czasu poświęca w sklepie na zastanowienie się, na co wyda swoje oszczędności. Wybór między zakupem różowego cukierka lub fioletowego lizaka, lub zastanawianie się, czy nie poczekać jeszcze trochę, by móc sobie kupić zieloną gumę do żucia, zajmuje mu co najmniej ... dziesięć minut.

Życie intelektualne i mowa

Dziecko pięcioletnie, sześciolatnie zadaje dużo pytań i zastanawia się nad wieloma rzeczami. Potrafi wyciągnąć wnioski, często mylne, z elementów informacji, które posiada, uogólnia. Jeśli na przykład pokaże mu się dwa czerwone samochody, mówiąc, że jest to fiat, wyciągnie z tego wniosek, że każdy czerwony samochód to fiat. Trudno mu jeszcze wyobrazić sobie, że nie cały świat żyje i myśli tak, jak ono.

Pięciolatek zna swoje imię i nazwisko, adres i wiek.

Mówi już bardzo płynnie i gramatycznie poprawnie. Występujące jeszcze drobne trudności z wymową znikają w ciągu nadchodzącego roku. Jego słownictwo składa się z około dwóch tysięcy słów i wciąż je wzbogaca. Używa właściwych zaimków i czasów. Potrafi opisać sytuację z użyciem takich słów, jak „łatwy”, „trudny”, „nie wiem”, „zapomniałem”, „myślę, że”. Pojęcia dotyczące ilości (połowa, większy, jeszcze więcej, nic...) zaczynają nabierać sensu.

Nie tylko rozpoznaje coraz więcej słów i liter w książkach, ale próbuje czytać i pisać (często litery są napisane w lustrzanym odbiciu i bardzo duże, wychodzące poza linie). Potrafi przeliterować słowa, które widzi dookoła siebie, i pyta, co one znaczą. Dobrze liczy i odlicza, czasem próbuje pisać cyfry. Odczytuje cyfry na tarczy zegara i zazwyczaj wie, co robi o dziewiątej, w południe lub o w pół do czwartej. Potrafi policzyć całkiem sporo przedmiotów, jednak ma jeszcze trudności w ich liczeniu i

posługiwaniu się przy tym palcem wskazującym; kilka razy musi zaczynać od nowa. 5,5 latek zna już wiele liter. Gdy czyta się mu bajki, próbuje podążać za tekstem. Potrafi rozpoznać wiele słów. Na kartce papieru pisze od jej góry i z lewa na prawo, zdarza się jednak, że niektóre litery i cyfry pisze w odwrotną stronę, w lustrzanym odbiciu (zwłaszcza 1, 7, 9). Umie policzyć dwadzieścia przedmiotów, wskazując je palcem. Posługując się palcami, jest w stanie wykonać proste dodawanie i odejmowanie. „Zerwałeś dwie truskawki, a potem dostałeś jeszcze dwie. Ile ich masz?”, „Masz cztery cukierki, zjadłeś dwa, ile ci zostało?”.

Potrafi zapamiętać swoją datę urodzenia i numer telefonu. Na ulicy umie zapytać o drogę i zadzwonić, jeśli ma numer telefonu. W sklepie jest w stanie kupić na przykład samodzielnie chleb.

Zabawa, czas wolny i zabawki

Święty Mikołaj staje się ważną postacią pierwszoplanową. Chociaż dziecko zaczyna mieć wątpliwości co do jego rzeczywistego istnienia, jednak nie przeszkadza mu to z całą powagą układać listy prezentów. Dziecko jest coraz bardziej niezależne w swoich zabawach. Większość czasu spędza jeszcze na zabawach naśladowczych życia dorosłych. Małe dziewczynki ubierają i rozbierają swoje lalki, bawią się w mamę. Chłopcy bawią się samochodami, w wojnę, udają kierowcę lub kowboja. Równie ważne miejsce zajmują zabawy na zewnątrz i zajęcia artystyczne. Dziecko próbuje często samodzielnie robić książeczki z obrazkami i przepisywanym tekstem. Przerysowuje i kopiuje, a także tworzy samodzielne prace. Lubi, by mu czytać, ale coraz chętniej zamiast bajek o wróżkach lub zwierzętach słucha opowieści zbliżonych do rzeczywistości lub opowiadań przygodowych. Interesuje się muzyką, bardzo chętnie słucha swoich płyt oraz kaset z piosenkami i jednocześnie je śpiewa. Tańczy i porusza się rytmicznie.

Dziecko w wieku 5,5 lat uwielbia coś własnoręcznie tworzyć i potrafi się tym zajmować przez dłuższy czas. Wybiera sobie odpowiedni materiał, kolory, formy itd. Jego twórczość jest bardzo spontaniczna, oryginalna i świadczy o olbrzymiej otwartości. W ten sposób odzwierciedla swoje wizje, odczucia, doświadczenia. Dzieci są wrażliwe na tym punkcie, lubią pokazywać swoje dzieła i być za nie chwalone.

Rozwój społeczny

Dziecko wie, że jego miejsce jest w świecie małych, któremu przeciwstawia świat „dużych”, chociaż stara się je łączyć. Jest bardzo przywiązane do swojego taty i dumne z niego. Robi także wszystko, by zadowolić mamę, pomaga i stara się być blisko niej (nawet jeśli nie domaga się jej uwagi wyłącznie dla siebie). Rodzice są cały czas w centrum jego świata. Zabawy z rodzeństwem przebiegają teraz bardziej pokojowo, jednak gdy przebywa sam na sam z młodszymi, trudno mu nie „domagać się” praw wynikających ze starszeństwa. Stopniowo uczy się stawiania siebie na miejscu innej osoby, myśli o innych w różnych momentach, dzieli się spontanicznie i robi prezenty na urodziny.

Pięciolatek zna już zasady dobrego zachowania i grzeczności, choć często o nich zapomina.

Bardzo chce mieć kolegów w swoim wieku, potrafi się z nimi bawić i jest zgodny. Ma swoje pomysły, lecz nie wymusza ich wprowadzania w życie. Godzi się z tym, że musi poczekać, bo inne dziecko jest przed nim. Coraz łatwiej znosi przegraną, choć niektóre dzieci nie potrafią przegrywać lub zawsze chcą przewodzić w zabawie.

Podsumowanie

Pięciolatki chcą się ruszać, działać, tworzyć, poznawać, zdobywać, odkrywać, realizując własne pomysły.

Mimo określonych norm rozwojowych między dziećmi występują dość znaczne różnice indywidualne. To, co jest charakterystyczne dla pięciolatka, u jednego dziecka jest bardziej nasilone, a u innego mniej. Nie zawsze też rozwój dziecka przebiega w sposób harmonijny. Wymaga ono wtedy stymulowania rozwoju i indywidualnego podejścia.

Oprac.: Łucja Woch